

**Centraal Bureau
voor de Statistiek**

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Aanvullende module Leefstijlmonitor Middelen 2016

Vergelijking met de Gezondheidsenquête

Auteurs:

Christianne Hupkens (CBS)

Ellen de Hollander (RIVM)

De Gezondheidsenquête (GE) is een belangrijk onderdeel van de Kern van de Leefstijlmonitor (LSM-K) en wordt ieder jaar afgenomen. Op basis van de GE worden een aantal *kernindicatoren* voor Leefstijl ter ondersteuning van het beleid berekend en gepubliceerd op de website van de [Leefstijlmonitor](#), en de [Staat van Volksgezondheid en Zorg](#). Daaronder vallen bijvoorbeeld prevalentie rokers en gebruikers van alcohol.

In de aanvullende modules van de Leefstijlmonitor (LSM-A) worden ook vragen gesteld over middelengebruik, maar dienen een ander doel, namelijk als achtergrondkenmerk of verdiepingsslag. Sommige vragen uit de LSM-A zijn hetzelfde of ongeveer hetzelfde als die in de GE. In dit document zullen overeenkomsten en verschillen van opzet van onderzoek, vraagstellingen en resultaten worden geschetst.

Inhoudsopgave

1.	Onderzoeksopzet	4
2.	Vraagstelling LSM-A Middelen en GE 2016	5
2.1	Roken	5
2.2	Alcohol	7
2.3	Drugs	8
3.	Resultaten vergelijking LSM-A Middelen met GE 2016	11
3.1	Roken	11
3.2	Alcohol	13
3.3	Drugs	14

1. Onderzoekopzet

Om inzicht te krijgen in de verschillen en overeenkomsten van de Aanvullende module Leefstijlmonitor Middelen (LSM-A Middelen) 2016 en de Gezondheidsenquête (GE) 2016 toont tabel 1 de belangrijkste kenmerken van beide onderzoeken. De waarnemingsperiode en -frequentie zijn vergelijkbaar. De onderzoeken verschillen in de doelpopulatie, de inzet van de incentives, de oversampling van de leeftijdscategorie 20 tot 35 jaar en de uitdunning van de steekproef na CAWI (Computer Assisted Web Interviewing).

Ook de waarnemingsmode verschilt tussen beide onderzoeken. De GE wordt eerst CAWI uitgevoerd, en vervolgens CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing) voor de mensen die de vragenlijst niet via internet hebben ingevuld. De LSM-A Middelen wordt eerst CAWI uitgevoerd, en vervolgens CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing) voor mensen waarvan we een telefoonnummer hebben of CAPI voor mensen waarvan we geen telefoonnummer hebben.

Ten slotte verschilt de context van de vragen. In de GE zijn vragen gesteld over allerlei aspecten van gezondheid, leefstijl en zorggebruik. In de LSM-A Middelen is de vragenlijst vooral gericht op roken, en het gebruik van alcohol, drugs en doping.

Voor beide onderzoeken is vrijwel hetzelfde weegmodel toegepast. Het enige verschil is dat voor de LSM-A Middelen een indeling in 19 leeftijdscategorieën is gebruikt en bij de GE een indeling in 16 leeftijdscategorieën.

Tabel 1. Onderzoekopzet van de Gezondheidsenquête (GE) 2016 en de LSM-A Middelen 2016

	GE 2016	LSM-A Middelen 2016
Populatie	In Nederland woonachtige personen van 0 jaar en ouder die deel uitmaken van particuliere huishoudens.	In Nederland woonachtige personen van 15 jaar en ouder die deel uitmaken van particuliere huishoudens.
Incentives	Niet van toepassing	Steekproefpersonen ontvangen een incentive in de vorm van een cadeaubon ter waarde van 5 euro.
Waarnemingsmode	Mixed-mode onderzoeksdesign: CAWI en CAPI	Mixed-mode onderzoeksdesign: CAWI, CATI en CAPI
Oversampling	Niet van toepassing	De leeftijdscategorie 20-35 jaar is voor de steekproeftrekking opgehoogd.
Uitdunning	Niet van toepassing	Na CAWI wordt er 40 procent van de steekproef uitgedund, met uitzondering van de personen met een niet-westerse migratie achtergrond. Van de overige cawi-nonrespondenten wordt een steekproef van 60 procent voor CATI of CAPI benaderd.
Waarnemingsperiode	Januari – december	Januari - december
Waarnemingsfrequentie	Jaarlijks	Jaarlijks
Respons	9.165 volledige responsen, waarvan 7.458 respondenten van 15 jaar en ouder	10.706 volledige responsen
Responspercentage	60 procent op de uitgezette steekproef	57 procent op de uitgezette steekproef
Belangrijkste onderwerpen in de vragenlijst	Gezondheid, zorggebruik, leefstijl	Roken, gebruik van alcohol, drugs en doping

2. Vraagstelling LSM-A Middelen en GE 2016

De vraagstellingen van de GE 2016 en LSM-A Middelen 2016 die overeenkomen of van elkaar verschillen maar ongeveer hetzelfde meten staan hieronder beschreven. Het gaat om de thema's roken, alcohol en drugs. In de GE worden geen vragen over doping gesteld.

2.1 Roken

In Tabel 2 staan de vraagstellingen over roken uit de GE beschreven en daarnaast zijn de vraagstellingen uit de LSM-A Middelen die min of meer overeenkomen gezet. De verschillen worden hieronder beschreven.

In de introductie van het thema roken licht de LSM-A Middelen toe dat het om tabaksproducten gaat en niet om elektronische sigaretten. Dit is niet het geval in de GE. Daardoor heeft de vraag over Esigaretten (Esig) een intro in de LSM-A Middelen.

De manier waarop typen tabaksproducten en de rookfrequentie daarvan wordt uitgevraagd. In de GE is dat beperkt tot SigPak, FreqSig en RookAnd, terwijl in de LSM-A Middelen daar uitgebreider over wordt doorgevraagd. Zie het blok roken in de [LSM-A Middelen 2016 vragenlijst](#).

Een klein detail bij de vraag over het aantal stoppogingen in de laatste 12 maanden (Stoppog) is dat in de GE een referentiedatum wordt gegeven en in de LSM-A Middelen niet.

Tot slot, in de LSM-A Middelen worden de vragen over het meerroken ingeleid met 'De volgende vragen gaan over hinder van tabaksrook van anderen'. Bij de GE wordt dit ingeleid door de zin: 'Nu een vraag over meerroken.'

Tabel 2. Vraagstellingen roken in de GE en LSM-A Middelen 2016

GE: Variabele naam en vraag (antwoord)	LSM-A Middelen: Variabele naam en vraag (antwoord)
<i>Nu volgen enkele vragen over roken.</i>	<i>Nu volgen vragen over roken. We bedoelen hier het roken van alle soorten tabaksproducten, maar niet het gebruik van een elektronische sigaret.</i>
Rook <i>Rookt u wel eens? (Ja/Nee)</i>	Rook <i>Rookt u wel eens? (Ja/Nee)</i>
Sigpak <i>Rookt u wel eens sigaretten uit een pakje en/of zelfgerolde sigaretten? (Ja/Nee)</i>	-
FreqSig <i>Hoeveel sigaretten rookt u gemiddeld per dag?</i>	-
RookAnd <i>Rookt u wel eens iets anders dan sigaretten? (Ja/Nee)</i>	-
RookMeest <i>Wat rookt u het meest?</i> 1. (Sigaretten, uit een pakje of zelfgerold) 2. Sigaren 3. Pijp 4. Iets anders	-
Rooksoms <i>Rookt u elke dag? (Ja/Nee)</i>	Rooksoms <i>Rookt u elke dag? (Ja/Nee)</i>
StopPog <i>Heeft u de afgelopen 12 maanden, dus sinds <..>, wel eens geprobeerd om te stoppen met roken? (Ja/Nee)</i>	StopPog <i>Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens geprobeerd om te stoppen met roken? (Ja/Nee)</i>
EtmStop <i>Heeft u het bij zo'n poging om te stoppen wel eens 24 uur of langer volgehouden om niet te roken? (Ja/Nee)</i>	EtmStop <i>Heeft u het bij zo'n poging om te stoppen wel eens 24 uur of langer volgehouden om niet te roken? (Ja/Nee)</i>

RookVroeg <i>Heeft u vroeger wel gerookt? (Ja/Nee)</i>	RookVroeg <i>Heeft u vroeger wel gerookt? (Ja/Nee)</i>
VrgRook Bij Rookvroeg = Ja: <i>Rookte u toen sigaretten uit een pakje en/of zelfgerolde sigaretten?</i> Bij Sigpak=Nee: <i>Heeft u eerder wel eens sigaretten gerookt? (Ja/Nee)</i>	-
RglmRook <i>Rookte u toen elke dag sigaretten? (Ja/Nee)</i>	RglmRook <i>Rookte u toen elke dag? (Ja/Nee)</i>
BeginLft <i>Hoe oud was u toen u begon met sigaretten roken?</i>	BeginLft <i>Hoe oud was u toen u begon met roken?</i>
StopLft <i>Hoe oud was u toen u stopte met sigaretten roken?</i>	StopLft <i>Hoe oud was u toen u stopte met roken?</i>
MeeRook Nu een vraag over meerroken. <i>Hoe vaak wordt u binnen blootgesteld aan tabaksrook van anderen?</i> 1. Nooit of bijna nooit 2. Minder dan één uur per dag 3. Eén uur of meer per dag	MeeRook De volgende vragen gaan over hinder van tabaksrook van anderen. <i>Hoe vaak wordt u binnen blootgesteld aan tabaksrook van anderen?</i> 1. Nooit of bijna nooit 2. Minder dan één uur per dag 3. Eén uur of meer per dag
ESig <i>Rookt of gebruikt u wel eens een elektronische sigaret, ook al is het maar af en toe? Voorbeelden hiervan zijn de e-sigaret, e-smoker, shisha-pen of FlavorVape.</i> (Ja/Nee)	ESig Nu volgen enkele vragen over producten die u kunt roken of gebruiken, anders dan tabaksproducten. <i>Gebruikt u wel eens een elektronische sigaret, ofwel e-sigaret? Andere benamingen hiervoor zijn e-smoker, shisha-pen of FlavorVape.</i> (Ja/Nee)

2.2 Alcohol

In Tabel 3 staan de vraagstellingen over alcohol uit de GE beschreven en daarnaast zijn de vraagstellingen uit de LSM-A Middelen die min of meer overeenkomen gezet. De verschillen worden hieronder beschreven.

Een kleine nuance verschil voor de vragen over of men in de afgelopen 12 maanden heeft gedronken (Alcohol) en of men in de afgelopen 6 maanden 4 of meer glazen op een dag hebben gedronken (Alc4meer). In de GE wordt een referentiedatum toegevoegd en in de LSM-A Middelen niet.

In de vraag over of men alcoholhoudende dranken hebben gedronken in de afgelopen 12 maanden (Alcohol) heeft de GE een andere afbakening voor drank dan de LSM-A Middelen. In de GE wordt vermeld dat alcoholvrij of alcoholarm bier niet meetellen, terwijl in de LSM-A Middelen wordt vermeld dat alcoholarm bier wél meetelt.

In de GE worden vragen over de frequentie van alcoholgebruik (DdwkDag, DdwkGlas, WenDag, WendGlas) gevraagd. Deze vragen worden niet gesteld in de LSM-A Middelen, maar via de Audit vragen in kaart gebracht. Zie de [LSM-A Middelen 2016 vragenlijst](#).

Tabel 3. Vraagstellingen alcohol in de GE en LSM-A Middelen 2016

GE: Variabele naam en vraag (antwoord)	LSM-A Middelen: Variabele naam en vraag (antwoord)
<i>De volgende vragen gaan over het gebruik van alcohol.</i>	<i>De volgende vragen gaan over het gebruik van alcohol.</i>
Alcohol <i>Heeft u in de afgelopen 12 maanden, dus sinds <...> wel eens alcoholhoudende drank gedronken, bijvoorbeeld bier, wijn, likeur, jenever of alcoholhoudende drank gemengd met frisdrank, zoals breezers? Alcoholvrij of alcoholarm bier telt hier niet mee. (Ja/Nee)</i>	Alcohol <i>Heeft u in de afgelopen 12 maanden wel eens alcoholhoudende drank gedronken, bijvoorbeeld bier, wijn, likeur, jenever of alcoholhoudende drank gemengd met frisdrank, zoals breezers? Alcoholarm bier telt hier wel mee, alcoholvrij bier telt hier niet mee. (Ja/Nee)</i>
AlcOoit <i>Heeft u ooit alcohol gedronken? (Ja/nee)</i>	AlcOoit <i>Heeft u ooit alcohol gedronken? (Ja/Nee)</i>
DdwkDag <i>Op hoeveel van de 4 door-de-weekse dagen, hiermee wordt bedoeld maandag t/m donderdag, drinkt u gemiddeld genomen alcoholhoudende drank?</i> 1. 4 dagen 2. 3 dagen 3. 2 dagen 4. 1 dag 5. Minder dan 1 dag 6. Ik drink nooit op door-de-weekse	-
DdwkGlas <i>Hoeveel glazen drinkt u dan gemiddeld op zo'n door-de-weekse dag?</i> 1. 16 of meer glazen 2. 11-15 glazen 3. 7-10 glazen 4. 6 glazen 5. 5 glazen 6. 4 glazen 7. 3 glazen - 8. 2 glazen 9. 1 glas	-
WEndDag	-

<p><i>Op hoeveel van de 3 weekenddagen, hiermee wordt bedoeld vrijdag t/m zondag, drinkt u gemiddeld genomen alcoholhoudende drank?</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 3 dagen 2. 2 dagen 3. 1 dag 4. Minder dan 1 dag 5. Ik drink nooit in het weekend 	
<p>WEndGlas Hoeveel glazen drinkt u dan gemiddeld op zo'n weekenddag?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 16 of meer glazen 2. 11-15 glazen 3. 7-10 glazen 4. 6 glazen 5. 5 glazen 6. 4 glazen 7. 3 glazen 8. 2 glazen 9. 1 glas 	-
<p>AlcMeer4 <i>Hoe vaak heeft u in de afgelopen 6 maanden, dus sinds <..>, 4 of meer glazen alcoholhoudende drank op één dag gedronken?</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Elke dag 2. 5-6 keer per week 3. 3-4 keer per week 4. 1-2 keer per week 5. 1-3 keer per maand 6. 3-5 keer per 6 maanden 7. 1-2 keer per 6 maanden 8. Nooit 	<p>AlcMeer4 <i>Hoe vaak heeft u in de afgelopen 6 maanden 4 of meer glazen alcoholhoudende drank op één dag gedronken?</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Elke dag 2. 5-6 keer per week 3. 3-4 keer per week 4. 1-2 keer per week 5. 1-3 keer per maand 6. 3-5 keer per 6 maanden 7. 1-2 keer per 6 maanden 8. Nooit
<p>AlcMeer6 <i>Hoe vaak heeft u in de afgelopen 6 maanden 6 of meer glazen alcoholhoudende drank op één dag gedronken?</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. (\$3) Elke dag 2. (\$3,\$4) 5-6 keer per week 3. (\$3,\$4,\$5) 3-4 keer per week 4. (\$3,\$4,\$5,\$6) 1-2 keer per week 5. (\$3,\$4,\$5,\$6,\$7) 1-3 keer per maand 6. (\$3,\$4,\$5,\$6,\$7,\$8) 3-5 keer per 6 maanden 7. (\$3,\$4,\$5,\$6,\$7,\$8,\$9) 1-2 keer per 6 maanden 8. (\$3,\$4,\$5,\$6,\$7,\$8,\$9) Nooit 	<p>AlcMeer6 Hoe vaak heeft u in de afgelopen 6 maanden 6 of meer glazen alcoholhoudende drank op één dag gedronken?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. (\$3) Elke dag 2. (\$3,\$4) 5-6 keer per week] 3. (\$3,\$4,\$5) 3-4 keer per week 4. (\$3,\$4,\$5,\$6) 1-2 keer per week 5. (\$3,\$4,\$5,\$6,\$7) 1-3 keer per maand 6. (\$3,\$4,\$5,\$6,\$7,\$8) 3-5 keer per 6 maanden 7. (\$3,\$4,\$5,\$6,\$7,\$8,\$9) 1-2 keer per 6 maanden 8. (\$3,\$4,\$5,\$6,\$7,\$8,\$9) Nooit

2.3 Drugs

In Tabel 4 staan de vraagstellingen over drugs uit de GE beschreven en daarnaast zijn de vraagstellingen uit de LSM-A Middelen die min of meer overeenkomen gezet. De verschillen worden hieronder beschreven.

Omdat er in de LSM-A Middelen ook gevoeligere vragen over middelengebruik zijn opgenomen dan in de GE, wordt bij de introductie van de drugsvragen het volgende vermeld: 'De volgende vragen gaan over het gebruik van drugs. We kunnen ons voorstellen dat vragen over dit onderwerp nogal persoonlijk van aard zijn. We hopen dat u deze vragen toch wilt beantwoorden. Als u liever geen antwoord wilt geven, kunt u dit ook aangeven.' Bij de GE wordt deze introductietekst niet vermeld, omdat er geen gevoelige vragen over dit onderwerp in de vragenlijst zitten. Respondenten in de LSM-A Middelen kunnen bij deze vragen dus 'weet niet'

of 'weigert' invullen. Bij de GE kan dit niet bij de respondenten die via internet responderen. Respondenten van de GE die meedoen aan persoonlijk interview (CAPI) kunnen deze vragen eventueel wel weigeren of aangeven dat ze het antwoord niet weten.

De vraagstelling rondom druggebruik is hetzelfde, alleen worden in de LSM-A Middelen meer drug soorten, zoals truffels, lachgas, ketamine en GBL uitgevraagd. Daarnaast worden in de LSM-A Middelen drugs apart van elkaar uitgevraagd, zoals cocaïne en crack, terwijl in de GE deze drugs in 1 categorie zijn samengevoegd.

Tabel 4. Vraagstellingen drugs in de GE en LSM-A Middelen 2016

GE: Variabele naam en vraag (antwoord)	LSM-A Middelen: Variabele naam en vraag (antwoord)
-	<i>De volgende vragen gaan over het gebruik van drugs. We kunnen ons voorstellen dat vragen over dit onderwerp nogal persoonlijk van aard zijn. We hopen dat u deze vragen toch wilt beantwoorden. Als u liever geen antwoord wilt geven, kunt u dit ook aangeven.</i>
<p><i>Heeft u de volgende middelen wel eens gebruikt en zo ja, wanneer voor het laatst:</i></p> <p>Drug_A Cannabis (hasj, wiet, marihuana)?</p> <p>Drug_B Amfetamine (zoals pep en speed)?</p> <p>Drug_C XTC (ecstasy, MDMA)?</p> <p>Drug_D LSD?</p> <p>Drug_E Paddo's (hallucinogene paddestoeltjes of magic mushrooms)?</p> <p>Drug_F Cocaïne (ook crack, gekookte coke, freebase)?</p> <p>Drug_G Heroïne (horse, smack of bruin)?</p> <p>Drug_H GHB?</p> <p>Drug_I Methadon?</p> <p>Drug_J Andere drugs</p> <p>AndDrugs Welke drug is dat dan?</p> <p>1. Ja, in de afgelopen 30 dagen [Ja30dgn] 2. Ja, in de afgelopen 12 maanden maar niet in de afgelopen 30 dagen [Ja12mnd] 3. Ja, langer dan 12 maanden geleden [JaMeer12] 4. Nee, nooit gebruikt [Nee]</p>	<p><i>Heeft u de volgende middelen wel eens gebruikt en zo ja, wanneer voor het laatst:</i></p> <p>Drug_A Cannabis (hasj, wiet, marihuana)</p> <p>Drug_B Amfetamine (zoals pep en speed)</p> <p>Drug_C XTC (ecstasy, MDMA)</p> <p>Drug_D LSD</p> <p>Drug_EA Truffels (sclerotia, tripknollen)</p> <p>Drug_EB Paddo's (hallucinogene paddestoeltjes of magic mushrooms)</p> <p>Drug_FA Cocaïne (poeder, snuifcoke)</p> <p>Drug_FB Crack (gekookte coke, freebase)</p> <p>Drug_G Heroïne (horse, smack of bruin)</p> <p>Drug_HA GHB</p> <p>Drug_HB GBL</p> <p>Drug_I Methadon</p> <p>Drug_J Ketamine</p> <p>Drug_K Lachgas</p> <p>Drug_L Andere drugs</p> <p>AndDrugs Welke drug is dat dan?</p> <p>1. Ja, in de afgelopen 30 dagen 2. Ja, in de afgelopen 12 maanden maar niet in de</p>

	afgelopen 30 dagen 3. Ja, langer dan 12 maanden geleden 4. Nee, nooit gebruikt
CanDag U heeft aangegeven dat u in de afgelopen 30 dagen cannabis heeft gebruikt. Op hoeveel dagen heeft u in de afgelopen 30 dagen cannabis (hasj of wiet/marihuana) gebruikt? 1. 20 dagen of meer 2. 10 – 19 dagen 3. 4 – 9 dagen 4. 1 – 3 dagen	CanDag U heeft aangegeven dat u in de afgelopen 30 dagen cannabis heeft gebruikt. Op hoeveel dagen heeft u in de afgelopen 30 dagen cannabis (hasj, wiet, marihuana) gebruikt? 1. 20 dagen of meer 2. 10 – 19 dagen 3. 4 – 9 dagen 4. 1 – 3 dagen
AantJoin Als u blowt, hoeveel joints rookt u dan op een typische blowdag?	AantJoin Als u blowt, hoeveel joints rookt u dan op een typische blowdag?
SoortCan Welk soort cannabis gebruikt u meestal? 1. Hasj 2. Wiet / marihuana 3. Allebei even vaak	SoortCan Welk soort cannabis gebruikt u meestal? 1. Hasj 2. Wiet of marihuana 3. Allebei even vaak

3. Resultaten vergelijking LSM-A Middelen met GE 2016

Omdat we verwachten dat verschillen in de onderzoekopzet geen grote invloed zullen hebben op de resultaten, willen we de resultaten van beide onderzoeken met elkaar vergelijken zodat we antwoord kunnen geven op de vraag: in welke mate zijn de data van de LSM-A Middelen plausibel in vergelijking met de GE? Hiervoor gebruiken we de gewogen cijfers. We berekenen hiervoor de 95 % betrouwbaarheidsintervallen van de GE en de LSM-A Middelen. Als de betrouwbaarheidsintervallen niet overlappen, zijn de verschillen tussen de GE en de LSM-A Middelen significant.

Hieronder worden de verschillen en gelijkenissen in de resultaten van de GE en LSM-A Middelen besproken. Hiervoor zijn de gemiddelden en de betrouwbaarheidsintervallen voor de totale populatie vergeleken, voor mannen en vrouwen apart en voor acht leeftijdscategorieën.

3.1 Roken

Tussen de twee onderzoeken zijn er geen significante verschillen in het percentage rokers, ex-rokers en nooit-rokers, ondanks het verschil in de vraagstelling. Op basis van zowel de GE als de LSM-A Middelen blijkt dat rond de 23 procent van de bevolking van 15 jaar en ouder rookt, dat 31 procent is gestopt met roken en dat rond de 46 procent nooit heeft gerookt (tabel 5). De uitsplitsingen naar geslacht en leeftijd zijn in beide onderzoeken vergelijkbaar, met uitzondering van de 50-54 jarigen. Voor deze leeftijdsgroep geldt dat in de GE meer mensen aangeven dat ze roken en minder mensen aangeven dat ze ex-roker zijn vergeleken met de LSM-A Middelen.

Tabel 5 Rokers, ex-rokers en nooit-rokers, 15 jaar en ouder, 2016

	Rokers		Ex-rokers				Nooit-rokers					
	GE		LSM-A Middelen		GE		LSM-A Middelen		GE		LSM-A Middelen	
	%	SEM*	%	SEM	%	SEM	%	SEM	%	SEM	%	SEM
Totaal	23,6	0,5	22,7	0,4	31,0	0,5	30,5	0,4	45,4	0,6	46,8	0,5
Man	28,1	0,7	26,9	0,6	32,1	0,8	32,3	0,6	39,8	0,8	40,8	0,7
Vrouw	19,2	0,6	18,6	0,5	30,0	0,7	28,7	0,6	50,8	0,8	52,7	0,7
15-19 jaar	17,7	1,6	18,2	1,4	4,4	0,9	4,7	0,8	77,9	1,8	77,0	1,5
20-29 jaar	28,5	1,3	32,7	1,2	13,0	1,0	11,2	0,8	58,6	1,4	56,1	1,2
30-39 jaar	29,1	1,4	26,9	1,1	23,5	1,3	23,1	1,1	47,5	1,5	50,0	1,3
40-49 jaar	26,3	1,2	24,2	1,0	28,5	1,2	25,8	1,0	45,3	1,4	50,1	1,2
50-54 jaar	28,0	1,7	21,1	1,3	28,6	1,7	35,3	1,5	43,4	1,9	43,6	1,6
55-64 jaar	24,7	1,2	23,4	1,0	45,6	1,4	43,2	1,2	29,8	1,3	33,4	1,1
65-74 jaar	16,0	1,2	15,5	1,0	51,6	1,6	50,4	1,4	32,4	1,5	34,1	1,3
75 jr of ouder	10,3	1,2	10,0	1,0	48,6	2,0	50,2	1,6	41,1	1,9	39,7	1,6

xx Significant verschil tussen GE en LSM-A Middelen (95 % betrouwbaarheid)

* Standard error of the mean (standaardfout)

Tabel 6 Dagelijkse rokers, meeroken en gebruik e-sigaret, 15 jaar en ouder, 2016

	Dagelijkse rokers				(Bijna) nooit meeroken				Gebruik e-sigaret			
	GE		LSM-A Middelen		GE		LSM-A Middelen		GE		LSM-A Middelen	
	%	SEM*	%	SEM	%	SEM	%	SEM	%	SEM	%	SEM
Totaal	18,0	0,4	16,8	0,4	76,3	0,5	80,6	0,4	3,5	0,2	3,3	0,2
Man	20,9	0,7	20,0	0,6	74,3	0,7	77,5	0,6	3,8	0,3	3,7	0,3
Vrouw	15,2	0,6	13,6	0,5	78,3	0,7	83,6	0,5	3,1	0,3	3,0	0,2
15-19 jaar	9,1	1,2	7,1	0,9	66,9	2,0	69,3	1,7	2,5	0,7	5,9	0,8
20-29 jaar	19,2	1,2	19,2	1,0	64,4	1,4	67,3	1,2	3,5	0,5	3,4	0,4
30-39 jaar	21,1	1,2	19,3	1,0	73,8	1,3	80,7	1,0	3,3	0,5	3,1	0,4
40-49 jaar	21,2	1,1	19,2	0,9	76,0	1,2	82,8	0,9	4,3	0,6	3,7	0,4
50-54 jaar	23,2	1,6	17,9	1,2	78,4	1,6	82,1	1,2	6,0	0,9	3,9	0,6
55-64 jaar	20,9	1,2	20,0	1,0	78,9	1,2	82,4	0,9	4,4	0,6	3,8	0,5
65-74 jaar	13,0	1,1	13,9	0,9	85,4	1,1	87,2	0,9	2,3	0,5	2,7	0,4
75 jr of ouder	8,9	1,1	8,4	0,9	89,6	1,2	93,8	0,8	0,3	0,2	0,4	0,2

xx Significant verschil tussen GE en LSM-A Middelen (95 % betrouwbaarheid)

* Standard error of the mean (standaardfout)

Het percentage dagelijkse rokers en het aandeel gebruikers van de e-sigaret zijn in de twee onderzoeken vergelijkbaar (tabel 6). Minder dan een vijfde deel van de bevolking van 15 jaar en ouder rookt dagelijks, en ruim 3 procent gebruikt een e-sigaret. Voor de jongeren van 15 t/m 19 jaar verschillen de percentages gebruikers van de e-sigaret wel.

De GE en de LSM-A Middelen leveren wel verschillende cijfers op over het meeroken. Bij de LSM-A Middelen geven significant meer mensen aan dat ze (bijna) nooit worden blootgesteld aan tabaksrook van anderen dan bij de GE. Zowel de percentages voor de totale bevolking van 15 jaar en ouder als de percentages naar geslacht en enkele leeftijdsgroepen verschillen significant. Mogelijk wordt dit verschil veroorzaakt door het verschil in de introductie van deze vraag. Bij de GE wordt de term meeroken gebruikt, bij de LSM-A Middelen wordt de hinder van tabaksrook van anderen genoemd.

3.2 Alcohol

Ondanks het verschil in de vraagstelling zijn de resultaten tussen GE en LSM-A Middelen vergelijkbaar. Bijna 8 op de 10 respondenten van 15 jaar en ouder drinken alcohol, 11 procent heeft vroeger wel gedronken, maar drinkt nu niet meer, en bijna 10 procent heeft nooit alcohol gedronken (tabel 7). Er zijn ook geen verschillen tussen de GE en de LSM-A Middelen naar geslacht en leeftijd.

Tabel 7 Drinkers, ex-drinkers en nooit-drinkers, 15 jaar en ouder, 2016

	<i>Drinkers</i>				<i>Ex-drinkers</i>				<i>Nooit-drinkers</i>			
	<i>GE</i>		<i>LSM-A Middelen</i>		<i>GE</i>		<i>LSM-A Middelen</i>		<i>GE</i>		<i>LSM-A Middelen</i>	
	<i>%</i>	<i>SEM*</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>
Totaal	79,3	0,5	79,5	0,4	11,3	0,4	10,8	0,3	9,4	0,3	9,7	0,3
Man	84,9	0,6	84,7	0,5	9,2	0,5	8,5	0,4	5,9	0,4	6,8	0,3
Vrouw	73,9	0,7	74,4	0,6	13,3	0,5	13,0	0,5	12,8	0,5	12,6	0,5
15-19 jaar	65,1	2,0	64,8	1,7	10,8	1,3	7,7	1,0	24,1	1,8	27,5	1,6
20-29 jaar	87,4	1,0	85,3	0,9	6,3	0,7	7,5	0,7	6,3	0,7	7,2	0,6
30-39 jaar	78,8	1,2	82,2	1,0	12,0	1,0	10,3	0,8	9,2	0,9	7,5	0,7
40-49 jaar	80,3	1,1	78,6	1,0	10,4	0,8	11,7	0,8	9,3	0,8	9,7	0,7
50-54 jaar	81,4	1,5	83,1	1,2	10,0	1,1	8,1	0,9	8,6	1,1	8,7	0,9
55-64 jaar	82,2	1,1	81,8	0,9	11,2	0,9	11,0	0,8	6,6	0,7	7,2	0,6
65-74 jaar	79,4	1,3	79,3	1,1	12,8	1,1	12,2	0,9	7,8	0,9	8,5	0,8
75 jr of ouder	68,4	1,8	71,2	1,5	20,6	1,6	18,6	1,3	11,0	1,2	10,2	1,0

xx Significant verschil tussen GE en LSM-A Middelen (95 % betrouwbaarheid)

* Standard error of the mean (standaardfout)

3.3 Drugs

Bij de LSM-A Middelen maakt minder dan 1 % van de respondenten gebruik van de mogelijkheid om bij de vragen naar het gebruik van de verschillende soorten drugs ‘weet niet’ of ‘wil ik liever niet zeggen’ te antwoorden: tussen de 0,4% en 0,6 % wil liever geen antwoord geven, tussen de 0,3 % en 0,5 % weet het antwoord niet. Dat geeft aan dat de meeste respondenten geen moeite hebben met deze vragen. Bij de GE geeft vrijwel niemand aan geen antwoord te willen geven of het antwoord niet te weten.

Tabel 8 Gebruik van cannabis, 15 jaar en ouder, 2016

	<i>Afgelopen 30 dagen</i>				<i>Afgelopen 12 maanden</i>				<i>Ooit</i>			
	<i>GE</i>		<i>LSM-A Middelen</i>		<i>GE</i>		<i>LSM-A Middelen</i>		<i>GE</i>		<i>LSM-A Middelen</i>	
	<i>%</i>	<i>SEM*</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>
Totaal	4,1	0,2	3,7	0,2	6,8	0,3	6,4	0,2	20,6	0,5	21,8	0,4
Man	6,0	0,4	5,5	0,3	9,0	0,5	8,9	0,4	24,7	0,7	27,1	0,6
Vrouw	2,3	0,2	1,9	0,2	4,6	0,3	3,9	0,3	16,5	0,6	16,8	0,5
15-19 jaar	7,3	1,1	7,0	0,9	14,1	1,5	13,2	1,2	20,3	1,7	18,3	1,4
20-29 jaar	10,8	0,9	10,7	0,8	18,9	1,2	20,1	1,0	41,0	1,4	43,6	1,2
30-39 jaar	6,0	0,7	5,2	0,6	9,2	0,9	8,0	0,7	37,4	1,5	38,7	1,3
40-49 jaar	3,6	0,5	2,2	0,3	5,3	0,6	3,6	0,4	23,0	1,2	24,2	1,0
50-54 jaar	1,7	0,5	1,0	0,3	2,5	0,6	1,7	0,4	14,1	1,3	14,9	1,1
55-64 jaar	1,3	0,3	1,6	0,3	1,6	0,4	2,2	0,4	10,1	0,9	13,5	0,8
65-74 jaar	0,8	0,3	0,6	0,2	0,9	0,3	0,9	0,3	4,6	0,7	5,7	0,6
75 jr of ouder	0,1	0,1	3,7	0,0	0,4	0,3	6,4	0,1	1,2	0,4	21,8	0,3

xx Significant verschil tussen GE en LSM-A Middelen (95 % betrouwbaarheid)

* Standard error of the mean (standaardfout)

De resultaten van cannabisgebruik van de GE en de LSM-A Middelen verschillen vrijwel niet (tabel 8). Vier procent van de bevolking van 15 jaar en ouder heeft de afgelopen 30 dagen cannabis gebruikt, 6 à 7 procent heeft het de afgelopen 12 maanden gebruikt en rond de 20 procent heeft het ooit gebruikt. Alleen bij de leeftijdscategorie 55 t/m 64 jaar is er een significant verschil tussen de twee onderzoeken.

Tabel 9 Gebruik van amfetamine, xtc en LSD, 15 jaar en ouder, 2016

	<i>Amfetamine, ooit</i>				<i>Xtc, ooit</i>				<i>LSD, ooit</i>			
	<i>GE</i>		<i>LSM-A Middelen</i>		<i>GE</i>		<i>LSM-A Middelen</i>		<i>GE</i>		<i>LSM-A Middelen</i>	
	<i>%</i>	<i>SEM*</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>	<i>%</i>	<i>SEM</i>
Totaal	4,3	0,2	3,8	0,2	7,3	0,3	6,7	0,2	1,0	0,2	1,2	0,1
Man	6,1	0,4	5,4	0,3	9,1	0,5	8,8	0,4	1,3	0,4	1,8	0,2
Vrouw	2,5	0,3	2,2	0,2	5,5	0,4	4,7	0,3	0,7	0,3	0,6	0,1
15-19 jaar	3,6	0,8	1,5	0,4	6,1	1,0	3,0	0,6	0,2	0,5	0,2	0,1
20-29 jaar	9,2	0,9	9,4	0,7	19,0	1,2	18,4	1,0	1,1	0,9	1,5	0,3
30-39 jaar	8,9	0,9	7,2	0,7	13,5	1,0	14,5	0,9	1,7	0,9	2,1	0,4
40-49 jaar	4,4	0,6	3,4	0,4	8,8	0,8	6,5	0,6	1,7	0,7	1,4	0,3
50-54 jaar	2,8	0,6	1,8	0,4	3,4	0,7	2,4	0,5	1,0	0,6	0,7	0,3
55-64 jaar	1,4	0,3	2,4	0,4	0,8	0,3	2,0	0,3	0,9	0,3	1,7	0,3
65-74 jaar	0,9	0,3	0,9	0,3	0,4	0,2	0,2	0,1	0,5	0,2	0,7	0,2
75 jr of ouder	0,2	0,2	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,1

xx Significant verschil tussen GE en LSM-A Middelen (95 % betrouwbaarheid)

* Standard error of the mean (standaardfout)

Tabel 10 Gebruik van cocaïne, heroïne en GHB, 15 jaar en ouder, 2016

	Cocaïne, ooit				Heroïne, ooit				GHB, ooit			
	GE		LSM-A Middelen		GE		LSM-A Middelen		GE		LSM-A Middelen	
	%	SEM*	%	SEM	%	SEM	%	SEM	%	SEM	%	SEM
Totaal	4,7	0,2	4,6	0,2	0,4	0,1	0,3	0,1	1,3	0,1	1,5	0,1
Man	6,8	0,4	6,8	0,3	0,5	0,1	0,5	0,1	1,8	0,2	1,9	0,2
Vrouw	2,7	0,3	2,4	0,2	0,3	0,1	0,2	0,1	0,7	0,1	1,0	0,1
15-19 jaar	1,2	0,5	0,9	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,2
20-29 jaar	9,6	0,9	9,8	0,7	0,2	0,1	0,2	0,1	2,5	0,5	3,4	0,5
30-39 jaar	10,0	0,9	10,3	0,8	0,3	0,2	0,3	0,1	2,4	0,5	3,2	0,5
40-49 jaar	6,8	0,7	4,6	0,5	0,7	0,2	0,3	0,1	2,5	0,4	1,8	0,3
50-54 jaar	2,9	0,6	2,8	0,5	1,0	0,4	0,8	0,3	0,8	0,3	1,1	0,3
55-64 jaar	1,3	0,3	2,9	0,4	0,3	0,2	0,8	0,2	0,1	0,1	0,4	0,2
65-74 jaar	0,5	0,2	0,6	0,2	0,3	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0
75 jr of ouder	0,3	0,2	0,2	0,1	0,3	0,2	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0

xx Significant verschil tussen GE en LSM-A Middelen (95 % betrouwbaarheid)

* Standard error of the mean (standaardfout)

Tabel 11 Gebruik van methadon, 15 jaar en ouder, 2016

	Methadon, ooit			
	GE		LSM-A Middelen	
	%	SEM*	%	SEM
Totaal	0,4	0,1	0,2	0,1
Man	0,5	0,1	0,2	0,2
Vrouw	0,3	0,1	0,1	0,1
15-19 jaar	0,2	0,2	0,0	0,3
20-29 jaar	0,2	0,1	0,0	0,5
30-39 jaar	0,6	0,2	0,1	0,3
40-49 jaar	0,3	0,2	0,2	0,2
50-54 jaar	0,6	0,3	0,6	0,2
55-64 jaar	0,5	0,2	0,5	0,1
65-74 jaar	0,3	0,2	0,0	0,1
75 jr of ouder	0,2	0,2	0,0	0,0

xx Significant verschil tussen GE en LSM-A Middelen (95 % betrouwbaarheid)

* Standard error of the mean (standaardfout)

Ook de verschillende soorten drugs die in beide vragenlijsten zijn opgenomen verschillen nauwelijks tussen de twee onderzoeken. Het ooit gebruik van amfetamine, xtc, LSD, cocaïne, heroïne, en GHB is in beide onderzoeken vergelijkbaar (tabel 9 en 10). Alleen het gebruik van methadon verschilt tussen de beide onderzoeken: 0,4 procent bij de GE en 0,2 procent bij de LSM-A Middelen. Dit verschilt alleen significant voor het totaal cijfer, en niet voor de cijfers naar geslacht en leeftijd (tabel 11).

Conclusie

Op basis van de plausibiliteitsanalyse kan geconcludeerd worden dat er ondanks de verschillen in de steekproeftrekking, de waarnemingsmode en de vragenlijst nauwelijks verschillen bestaan tussen de onderzochte resultaten over roken, het gebruik van alcohol en drugs in de GE 2016 en de LSM-A Middelen 2016, zelfs als de vragen of de inleiding van de vragen in de twee onderzoeken iets verschillen. Alleen de cijfers

over meeroeken zijn niet goed vergelijkbaar. We kunnen hieruit concluderen dat de resultaten van de LSM-A Middelen voor de overige onderzochte variabelen in vergelijking met die van de GE plausibel zijn.